

We kunnen dalend taalniveau bij jongeren weer opkrikken

De Tijd Online - 21 mei 2019 15:22

De talenkennis van Vlaamse jongeren gaat erop achteruit. Het tij kan worden gekeerd, maar dat vergt een hele batterij maatregelen. De nieuwe Vlaamse regering zal er in elk geval haar handen vol aan hebben.

*Door **Lieven Buysse** (campusdecaan KU Leuven Campus Brussel), **Lars Bernaerts** (taal- en letterkunde UGent), **Kristoffel Demoen** (vicedecaan Letteren & Wijsbegeerte UGent), **Elke D'hoker** (programmaverantwoordelijke taal- en letterkunde KU Leuven), **Patrick Goethals** (programmaverantwoordelijke toegepaste taalkunde UGent), **Liesbet Heyvaert** (vicedecaan Letteren KU Leuven), **Alex Housen** (taal- en letterkunde VUB), **Tanja Mortelmans** (programmaverantwoordelijke taal- en letterkunde UAntwerpen), **Paul Pauwels** (programmaverantwoordelijke toegepaste taalkunde KU Leuven Campus Antwerpen), **Ann Peeters** (multilingual master in linguistics and literary studies, VUB), **Esli Struys** (programmaverantwoordelijke toegepaste taalkunde VUB), **Erwin Snauwaert** (programmaverantwoordelijke toegepaste taalkunde KU Leuven Campus Brussel), **An Vande Castele** (programmaverantwoordelijke taal- en letterkunde VUB), **Kornee Van der Haven** (taal- en letterkunde UGent) en **Toon Van Hal** (adjunct-programmaverantwoordelijke taal- en letterkunde KU Leuven).*

De taalvaardigheid van instromende hogeschoolstudenten daalt: 18-jarigen weten niet meer wat woorden zoals empathie of impliceren betekenen, zo blijkt uit onderzoek van de hogeschool Odisee. Het is maar een van de tekenen die erop wijzen dat de talenkennis van Vlaamse jongeren erop achteruit gaat. In 2016 bijvoorbeeld suggereerde het PIRLS-onderzoek - dat het niveau van begrijpend lezen in het vierde leerjaar peilt - dat de leesvaardigheid in Vlaanderen in vrije val is. Ook voor de vreemde talen

werd al herhaaldelijk aangetoond dat het instroomniveau in het hoger onderwijs erop achteruitgaat. Het is tijd om in te grijpen.

Al te vaak wordt talenkennis verengd tot het louter instrumentele doel van een boodschap kunnen verstaan en zelf produceren. Uiteraard is dat een basisvereiste, maar belangrijker nog is dat taal de toegangspoort is naar de meest essentiële vaardigheden voor de samenleving van vandaag: kennis, inzicht en kritisch en probleemoplossend denken. Om die vaardigheden te ontwikkelen is talenonderwijs nodig dat voorbijgaat aan het of/of-verhaal dat hetzij bijna uitsluitend inzet op communicatieve competenties hetzij op lexicale en grammaticale kennis. Uiteraard moet een mondige burger in de 21ste eeuw zich perfect kunnen uitdrukken in zijn of haar moedertaal en verschillende vreemde talen, maar dat lukt enkel met het stevige fundament van taalinzicht.

Toegangsticket

Taal biedt ook een economisch toegangsticket. In bijna elke functie kan enkel wie voldoende taalvaardig is, een duidelijke meerwaarde betekenen voor een organisatie. Veel andere nuttige en nodige vaardigheden - zoals kennis van specifieke technologische tools - kun je relatief snel en eenvoudig bijspijkeren terwijl je al aan de slag bent. Inzicht in hoe je een tekst ontrafelt of opbouwt, hoe (interculturele) communicatie verloopt, hoe je dubbele bodems in een boodschap herkent, ... kun je niet op een-twee-drie verwerven.

Leerkrachten verzetten gigantisch veel werk maar krijgen niet altijd de hefboomen aangereikt om met hun leerlingen grote sprongen voorwaarts te maken. Gangbare adviezen duwen hen vaak in een richting waarbij van leerlingen verwacht wordt dat ze de regels van de taal impliciet verwerven door structuren meteen in concrete situaties te gebruiken. Daarbij moet men al te vaak een stap overslaan, waardoor leerlingen uiteindelijk wel 'iets' communiceren, maar wat precies en in welke vorm lijkt van ondergeschikt belang. De rol die literatuur in taalbewustzijn en -verwerving kan spelen, wordt ook snel geminimaliseerd, net als haar potentieel om inlevingsvermogen, cultureel bewustzijn en maatschappelijk inzicht te bevorderen.

De nood aan taalprofessionals is hoog. Gemotiveerde leerkrachten die gebeten zijn door taal kunnen leerlingen met een minder sterk ontwikkeld 'taalgevoel' verder brengen dan ze ooit gedroomd hadden en zo meer deuren openen voor die jongeren. Nochtans is er een nijpend tekort aan taalleerkrachten dat enkel groter zal worden als we nu niet ingrijpen. Ook buiten het onderwijs verloopt de zoektocht naar taalprofessionals niet altijd vlot. De vertaalsector groeit jaarlijks bijvoorbeeld met zo'n 7% maar er studeren steeds minder vertalers af. En uit een recent onderzoek van de

Nederlandse Taalunie blijkt dat de taalsector zich vertakt in zowat alle economische sectoren.

Eindtermen

Om het tij te keren, is een hele batterij aan maatregelen nodig. De uitwerking van eindtermen en leerplannen voor de hervorming van het secundair onderwijs kan een kans bieden om het talenonderwijs op dat niveau bij te sturen, op voorwaarde dat men daarbij de gepaste expertise mee aan boord neemt.

Maatschappelijke sensibilisering is minstens even belangrijk. De universitaire talenopleidingen, de taalsector en de Vlaamse overheid moeten een campagne lanceren die de keuze voor taalvakken en -opleidingen bevordert, geletterdheid promoot en meertaligheid aanmoedigt. Dat is een logische en noodzakelijke stap na de succesvolle STEM-campagne voor de technische vakken.

Tot slot moeten er dringend middelen komen om meer systematisch in te zetten op kwalitatieve en op onderzoek gebaseerde nascholing van leerkrachten - omdat geletterdheid en meertaligheid beginnen bij onderlegde en begeisterende taalleerkrachten. Enkel zo kan Vlaanderen zijn ambitie waarmaken van een leidende kenniseconomie in een geglobaliseerde wereld. Als de nieuwe Vlaamse regering dit alles ter harte neemt, zal ze weten wat gedaan, maar absoluut ook een partner vinden in alle Vlaamse universitaire taalopleidingen.